
Tillväxtrapport 2015



Vi vill växa snabbare

Den politiska diskussionen kring vård och omsorg har förändrats. För första gången sedan den offentliga sektorns avregleringar på 1990-talet blåser det politiska vindar som vill begränsa de privata alternativen i välfärden. Kritik riktas ofta mot de vård- och omsorgsföretag som drivs med vinstsyfte. Regeringen har tillsatt den så kallade Valfärdsutredningen som ska ta fram förslag på hur framtidens regelverk för vård och omsorg ska se ut.

Famnas medlemmar, som producerar idéburen vård och omsorg, är en garant för att mångfald, hög kvalitet och att skattepengar alltid återinvesteras i verksamheten. Idéburna organisationer och företag är uppskattade hos patienter och brukare och har ett brett stöd, både hos allmänheten och de politiska partierna. Deras roll i samhället har tydliggjorts denna höst då civilsamhällets förmåga att samla och organisera volontärer i flyktingmottagandet varit en förutsättning för ett rimligt mottagande av de många människorna på flykt.

Med den nya utredningen finns därför både möjligheter och risker. För Famnas medlemmar är möjligheten att intresset ökar för idéburen verksamhet som återinvesterar allt sitt överskott en positiv förändring i det politiska landskapet. Samtidigt måste vi ständigt påpeka vår särart och mervärde så att den fortfarande relativt lilla idéburna sektorns unika roll och behov inte glöms bort när ett nytt regelverk ska utformas.

Denna tillväxtrapport visar dels med data ur årsredovisningarna för 2014 hur de ekonomiska resultaten sett ut, dels genom en enkätundersökning hösten 2015 hur flyktingmottagandet vuxit hos Famnas medlemmar.

Famna har tidigare givit ut tillväxtrapporter under åren 2008–2013 och efter ett års uppehåll återupptar vi den traditionen. Det är vår avsikt att under 2015 fördjupa oss i analysen av finansierings- och kapitalförsörjningsfrågor. I denna rapport citeras på vissa ställen äldre kunskap i brist på aktuell statistik. Förhoppningen är att rapporten kan bidra både till ökad kunskap och öppenhet om idéburen vård och social omsorg och belysa våra nuvarande och framtida medlemmars behov.

Ulrika Stuart Hamilton

Generalsekreterare, Famna

Sammanfattning

- Sammantaget har Famnas medlemmars omsättning vuxit mer än under något tidigare sammanställt år. En ökning med 13 procent till drygt 4,7 miljarder kronor har skett under 2014 jämfört med 2013. Famnas medlemmars samlade omsättning är dock liten i jämförelse med den övriga privata vård- och omsorgsbranschen vars omsättning uppgick till 110 miljarder kronor 2014.¹
- De större medlemsorganisationerna, med en omsättning på över 200 miljoner kronor, har den största procentuella tillväxten – en ökning med 17 procent mellan åren. De minsta medlemmarna, med en omsättning på mindre än 10 miljoner kronor år 2013, växte med drygt 15 procent 2014.
- För sjätte året i rad är resultatet positivt när alla medlemsorganisationers redovisningar räknas samman. Överskottet efter skatt som andel av omsättningen är 9 procent, vilket kan jämföras med 3 procent för 2013.²
- Andelen anställda hos Famnas medlemmar ökar, men inte i samma takt som omsättningen. En ökning med 3,5 procent har skett vid jämförelse mellan 2014 och 2013.
- Kvinnors andel av de anställda ökar något till drygt 80 procent, vilken ligger i nivå med vad övriga branschen uppvisar.

1. Almega: <https://www.almega.se/politik-och-ekonomi/statistik/vard-och-omsorg>.

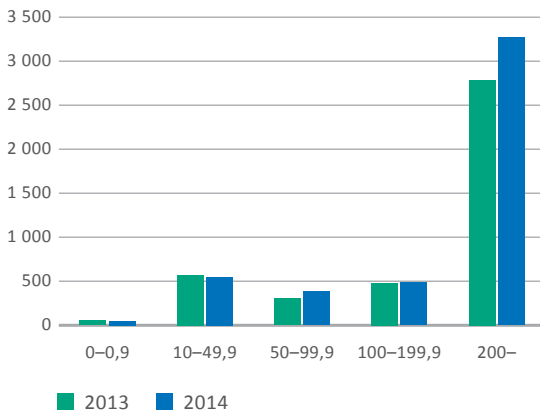
2. Av den totala ökningen förklaras drygt 90 procent av positiva finansnetton hos tre av de största medlemmarna.

Tillväxt – nytt rekord och tydlig ökning av omsättningen hos de största aktörerna

Den långvariga tillväxten hos Famnas medlemmar fortsatte under 2014 med en högre samlad årlig ökning av omsättningen än vid något tidigare sammanställt år. Den sammanräknade omsättningen hos medlemmarna var 4 738 miljoner kronor. Motsvarande belopp för 2013 var 4 193 miljoner kronor, en ökning med 13 procent. Som jämförelse kan sägas att den sammanlagda ökningen av medlemmarnas omsättning enligt Tillväxtrapporten 2013³ endast var 2,2 procent. För de medlemmar som ingår i årets underlag var tillväxten då lite högre, eller 3,1 procent. Oavsett vilket jämförelsetal som anses mest relevant har det alltså skett ett rejält lyft i tillväxten.

Tillväxten varierar dock utifrån organisationernas storlek och det är framförallt de större medlemmarna med en omsättning på över 200 miljoner kronor som har ökat. I denna grupp är tillväxten 17 procent. De minsta medlemmarna med en omsättning på mindre än 10 miljoner kronor per år 2013 har ökat sin omsättning med 8,1 procent till 2014. I den senaste rapporten var det istället de minsta medlemmarna som stod för den största tillväxten.

Omsättning indelad i storlek, mkr



Anm. Omsättningsökningen med 8,1 procent för de minsta syns inte så tydligt eftersom den som vuxit mest mellan åren passerat intervallgränsen och nu återfinns i nästa stapel.

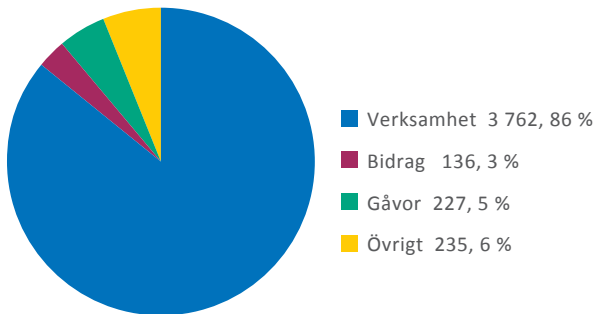
3. <http://www.famna.org/famna2014/wp-content/uploads/2014/05/famna-rapport-dec-131.pdf>.

Intäkternas sammansättning – ersättning från kommuner och landsting överväger

Famnas medlemsorganisationer finansierar i huvudsak sin verksamhet genom ersättning för sina utförda tjänster. Vanligtvis handlar det om ersättning efter upphandling hos kommuner och landsting. Omkring 86 procent av intäkterna kommer från ersättning för utförda tjänster. Av de övriga intäkterna kommer 5 procent från gåvor, 3 procent från bidrag och 6 procent från övrigt.

Jämfört med Famnas senaste tillväxtrapport⁴ ses en svag minskning av andelen ersättning för verksamhet. Då var fördelningen 88 procent från verksamhetsintäkter, 4 procent från gåvor, 2 procent från bidrag och 6 procent från övrigt. Förändringar från tidigare år är dock relativt små.

Intäkter 2014, tkr
(exklusive finansiella intäkter)

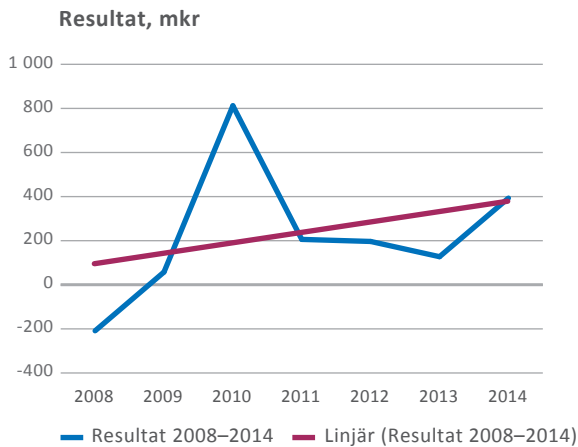


4. Tillväxtrapporten 2013.

Resultat och vinstmarginal – fortsatta överskott för återinvestering

Famnas medlemsorganisationer har tillsammans haft positiva resultat under sex år i rad. Överskotten – vinsterna – återinvesteras i verksamheterna. År 2014 var resultatet efter skatt 393 miljoner kronor, en tydlig ökning från 127 miljoner kronor året före. Det är också det näst bästa resultatet under den positiva sexårsperioden.⁵

Överskottet efter skatt, räknat som andel av omsättningen före finansiella poster, var 9 procent. Det kan sägas vara en relativt god marginal men förklaras till stor del av positiva finansnetton.⁶



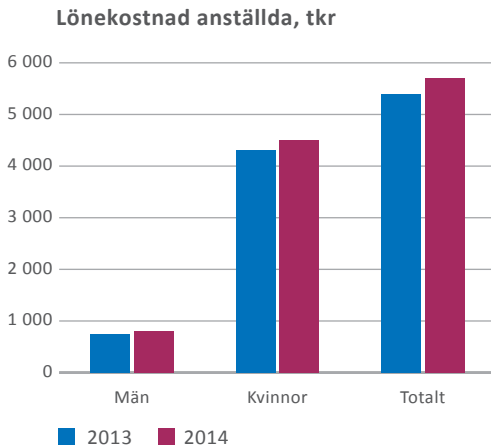
5. Det avsevärt högre resultatet 2010 (812 miljoner) förklaras av extraordinära intäkter pga fastighetsförsäljningar det året. För en närmare kommentar, se tidigare Tillväxtrapporter.

6. Även 2014 finns extraordinära intäkter. T ex har tre stora medlemmar avyttrat anläggningstillgångar på ca 380 mkr.

Anställda – svag ökning och en ökande andel kvinnor

Antalet anställda räknat som heltidsanställda på helårsbasis ökade mellan 2013 och 2014. Jämfört med 2013 hade antalet anställda 2014 ökat med ca 200 personer till drygt 5 800 personer. Det innebär en ökning med 3,5 procent men den motsvarar alltså inte ökningen av omsättningen på 13 procent. Vad skillnaden beror på har vi inte kunnat analysera tillräckligt för att förklara i denna rapport. En teoretisk möjlighet kan exempelvis vara att överskotten sparas för senare investeringar eller att de investeras i utrustning och lokaler snarare än i fler anställda.

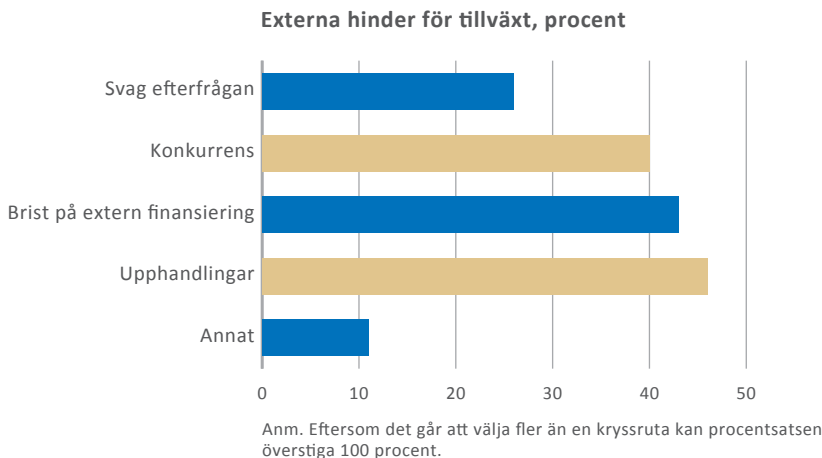
Vid en uppdelning av de anställda efter kön kan det noteras en ökning av både antal män och kvinnor jämfört med 2013. Det finns sedan tidigare en tydlig övervikt av kvinnor och andelen ökar svagt 2014. Andelen avviker dock inte nämnvärt från vad övriga privata aktörer uppvisar. Där är också andelen kvinnor omkring 80 procent.



Hinder för tillväxt – ny kunskap vinnas 2016

I såväl direktiven till Valfärdsutredningen som till Civilsamhällesutredningen talas om att undanröja hinder och underlätta för idéburen vård och omsorg respektive civilsamhället generellt.⁷ För att uppdatera bilden av problemen och bidra med ny kunskap har Famna påbörjat ett mera omfattande arbete för att analysera framförallt kapitalbehoven på djupet. Senast Famna undersökte bland sina medlemmar (2013) vilka hindren för tillväxt är blev bilden denna: upphandlingar och brist på extern finansiering nämndes av flest respondenter bland medlemmarna⁸. På upphandlingsområdet har sedan dess en del steg tagits i positiv riktning, men nya regler har inte implementerats ännu.

Famnas remissvar⁹ till Genomförandeutredningen uttryckte besvikelsen att förslagen i den inte var i linje med de uttalade och brett förankrade politiska intentionerna: utredningen föreslog inte att Sverige tar tillvara det utökade nationella handlingsutrymmet i EU-direktivet och med utredningens förslag skulle Sverige missa möjligheten att skapa bättre förutsättningar att med en mångfald av aktörer producera och leverera tjänster.



7. "Ett nytt regelverk för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster", dir 2015:22 (Valfärdsutredningen), respektive "Ett stärkt och självständigt civilsamhälle", dir 2014:40 (Civilsamhällesutredningen).
8. <http://www.famna.org/famna2014/wp-content/uploads/2014/05/famna-rapport-dec-131.pdf>.
9. <http://www.famna.org/famna2014/wp-content/uploads/2014/09/remissvar-20s2014-5303-20ru.pdf>.

Famna föreslog i sitt remissvar att det svenska införlivandet av upphandlingsdirektivet tillvaratar det nationella handlingsutrymmet och att:

- inga upphandlingar måste ske under tröskelvärdet för sociala och särskilda tjänster utan att det skapas ett utrymme för alternativa lösningar som sedan regleras på lämpligt sätt,
- artiklarna 20 respektive 77 (reserverade kontrakt) till fullo implementeras enligt direktivtexten,
- fler upphandlingar sker utifrån tilldelningskriteriet om ”bästa förhållande mellan pris och kvalitet”, samt
- ett starkare förespråkande av vikten för sociala hänsyn.

Översiktligt är det tydligt att den senare avlämnade lagrådsremissen bättre stödjer idéburet företagande än vad utredningen gjorde. Lagrådsremissen hänvisar på ett flertal ställen till Famnas remissvar och tar ställning i linje med våra förslag; viljan att förbättra förutsättningarna för idéburna företag är tydligt uttalad.

Gällande de förslag som Famna lade fram förväntas Valfärdsutredningen ta vid. Regeringen avvaktar förslag från utredningen och verkar inte planera några förändringar nu, dvs. nuvarande regler gäller.

Under senare år har också en ny form av kontrakt, s k Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP) där kommuner och landsting/regioner träffar ett bilaterala avtal direkt med de organisationer som utför vård eller sociala omsorgstjänster vuxit fram och fått viss spridning.¹⁰

För att sektorn ska kunna växa i snabbare takt menar Famna att det är nödvändigt att åtgärda de hinder som våra medlemmar identifierat. Famna vill därför se fler sätt för idéburna aktörer att klara sin kapitalförsörjning. I *En nationell strategi för idéburen vård och social omsorg* från 2014 betonar Famna som en av sex åtgärds punkter ”att underlätta kapitalförsörjningen för den idéburna sektorn, genom att uppmuntra framväxten av anpassade finansinstrument, nya finansaktörer samt tillgången till offentliga utvecklingsmedel.” Slutsatserna håller fortfarande och Famna driver på för att få dessa förbättringar till stånd.

10. För mer information om IOP, se www.socialforum.se

Medlemmarna och flyktingmottagandet

Idéburen vård och social omsorg spelar och har länge spelat en betydande roll för flyktingmottagandet i Sverige. Inom stiftelser, kooperativ och ideella föreningar får det ideella engagemanget en organiserad plats med sociala mål, demokratiska strukturer och återinvestering av vinsten.

I början av oktober 2015, då flyktingströmmarna ökade för varje dag, genomförde Famna en enkätundersökning bland sina medlemmar. Resultatet visade att 18 av Famnas verksamheter var involverade i eller arbetade direkt med olika former av vård och omsorg för flyktingar. Vi vet att många av våra medlemmar har ökat sin mottagningskapacitet sedan dess, har anställt fler och organiserat än fler volontärer. T ex har ett IOP slutits i Göteborg med bl a Göteborgs kyrkliga stadsmission, Bräcke Diakoni, Göteborgs Räddningsmission och Rädna Barnen som tar ansvar för ett transitboende och ett PUT-boende. Detta är bara ett av många exempel.¹¹

Den veckan då enkäten genomfördes var – uppräknat till helår – 300 anställda personer bland våra medlemmar engagerade i att hjälpa, stödja och vårda nyanlända, ensamkommande barn och andra flyktingar.

Utöver de anställda stod hundratals volontärer för ett dagligt mottagande av (då!) ca 1 000 nyanlända flyktingar varje dag på centralstationerna i Malmö, Stockholm och Göteborg. Dessutom finns i det lagreglerade uppdraget för frivilliga samhällsarbetare många tusen gode män, förordnade vårdnadshavare och kontaktpersoner som stöder deras integrering vidare in i det svenska samhället.

11. Se t ex http://goteborg.se/wps/portal/invanare/omsorg-o-hjalp/invandring-och-integration/flyktingmottagande-i-goteborgs-stad_ny/fragor-och-svar-om-flyktingmottagande/lut/p/z1/04_Sj9CPyKssy0xPLMnMz0vMAfjo8ziTYzcDQy9TAY9LTxCzQ0cDY1CjPwNvQw8TY31w wkpiAJKG-AAjgb6BbmhigAr19aW/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/#htoc-14
<http://www.raddningsmissionen.se/nyheter/boende-ensamkommande-barn-och-ungdomar>
<http://www.brackediakoni.se/nyheter/nytt-transitboende-pa-nagra-dagar-vi-svarar-pa-stadens-nodrop>.

Aktuell bild oktober 2015, avser den senaste månadens verksamhet

Verksamhet	Organisationer	Anställda	Volontärer (heltid)	Flyktingar
Akut flyktingmottagande	6	42	51	1 240
Ensamkommande flyktingbarn	11	86	61	170
Vård för flyktingar	5	78	50	1 700
Integrationsprojekt	13	70	52	550
<i>Totalt</i>	<i>18 unika</i>	<i>277</i>	<i>189</i>	<i>2 660</i>

Idéburna aktörer blir dessutom en naturlig del av integrationsarbetet vidare i samhället och driver ofta innovationsprojekt som t.ex. att utbilda invandrare i föreningsliv¹², samhällsorientering, föräldrautbildning och språkträning. Genom insatser som rådgivning kring ekonomi, arbetsökande, kommunkontakter och praktikplatser blir dessa idéburna verksamheter en viktig del i flyktingars resa för ett eget arbetsliv. Ofta finns även sociala företag där man kan få ett första inestegsjobb.¹³

För att fånga upp utsatta individer och stärka samhällets skyddsnet bedrivs det en stor mängd sociala insatser som fältverksamhet, öppen förskola, läxläsning, kvinno-grupper, kulturprojekt och caféverksamhet. I det fall det behövs, finns även möjlighet till juridisk rådgivning, ekonomiskt stöd och möjlighet att hjälpa papperslösa eller asylsökande med akuta hjälpinsatser som mat, dusch, sjukvård.

Idéburna organisationer kan spela en större roll för att bidra till den akuta humanitära situation som råder. För detta krävs dels en ökad kunskap om hur det civila samhället och offentlig sektor kan arbeta tillsammans, dels att man arbetar för att få bort strukturella hinder. Sådana hinder är till exempel tillståndsfrågor och handläggningstider för att som idéburen aktör kunna öppna nya HVB-hem eller behovet av en ökad kapacitet för socialtjänsten att följa upp och arbeta tillsammans kring individens behov.

12. Ett exempel är vår medlem Skyddsvarnet som var initiativtagare för snart fyra år sedan till att bilda en förening för ensamkommande flyktingbarn. Föreningen har sedan dess blivit självständig med sedvanliga demokratiska arbetsmetoder och bidrar i det offentliga samtalet (och i Famna-projekt) till att dessa ungdomars röst också hörs. <http://www.skyddsvarnet.se/Pressrum/Nytt-avtal/Sveriges-forsta-forening-for-ensamkommande-bildad/>.

13. Sedan enkäten gjordes har Famna och fem medlemsorganisationer fått finansiering av Vinnova för ett projekt som syftar till att förbättra kunskapen om rättigheter och skyldigheter som god man och andra uppdrag i relation till flyktingar: <http://www.famna.org/nyheter/nytt-projekt-om-innovationer-i-flyktingmottagandet/>.

Flyktingmottagningen – en ögonblicksbild

Enkätundersökningen i månadsskiftet september/oktober 2015 var den första i sitt slag bland Famnas medlemmar. Vi har därför inte några jämförelser över tid. Dock vet vi att bara denna höst, sedan enkäten genomfördes, har verksamheterna vuxit kraftigt.

I nästa års tillväxtrapport återkommer vi med en uppdaterad bild av flyktingmottagande och integrationsprojekt.

Avslutande kommentarer

Den idéburna sektorn växer vilket är helt i linje med Famnas ambitioner och mål, men också i linje med regeringens och många av de politiska partiernas önskemål. Att patienter och brukare uppskattar verksamheterna räcker inte. För att få riktig fart på tillväxten och för att de idéburna vård- och omsorgsgivarna ska bli annat än en liten smal tårtbit av hela branschens verksamhet i cirkeldiagrammen, krävs dock radikala förändringar av förutsättningarna. Vissa av dessa utreds för närvarande men utvecklingen går alldeles för långsamt. Famna fortsätter oförtrutet att arbeta på de samhällseliga förändringar vi anser nödvändiga.

Hur rapporten är gjord

Underlaget till tillväxtdelen av denna rapport är de 49 organisationer som var medlemmar i Famna 2013 och 2014. Uppgifter har hämtats från årsredovisningarna för 2014 med jämförande data för 2013. Hösten 2015 är antalet medlemmar dock något högre (53 st) och växande.

Fakta om Famnas flyktingenkät

Alla medlemmar (52 st) tillfrågades i månadsskiftet september/oktober 2015 om vilka aktiviteter och verksamheter de bedriver inom flyktingmottagande och integration. Vi frågade om akut flyktingmottagande, boende för ensamkommande flyktingbarn, boende för andra kategorier flyktingar, andra integrationsprojekt, om vård för flyktingar (t ex traumabehandling, mobil asylhälsa, vård för papperslösa). Vidare ställde vi öppna frågor om hinder hos regelverk och myndigheter för att kunna utöva engagemanget och vilka förslag på åtgärder medlemmarna har. Vi har också bett dem uppskatta hur många i målgruppen de nått under den senaste månaden och hur många volontärer respektive anställda som arbetar med de olika aktiviteterna. Dessa uppgifter, framförallt hur många i målgruppen som nås, är ofta ungefärliga uppskattningar av respondenterna.

En dryg tredjedel (18 st) av våra medlemmar var engagerade i ett eller flera av ovanstående områden: Bräcke Diakoni, BOSSE Råd stöd och kunskapscenter, Ersta Diakoni, Familjehemsstiftelsen Skaraborg, Föreningen Framtidståget, Föreningen Skyddsvärnet i Göteborg, Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm, Göteborgs Kyrkliga Stadsmission, Göteborgs Räddningsmission, Linköpings Stadsmission, LP-verksamheten, Skåne Stadsmission, Sociala missionen, Stiftelsen Fyrljuset, Stiftelsen Stora Sköndal, Stockholms Stadsmission, Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare och Röda Korset.



Box 16355, 103 26 Stockholm

Besöksadress: Klara Södra Kyrkogata 1, 8 tr

08-546 949 30

www.famna.org